

Nr 679

Av herrar Larsson i Hedenäset och Nilsson i Tvärålund, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 62, angående vissa norrlandsfrågor.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 62 redovisas vissa förslag under rubriken Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. Departementschefens förslag innebär att det anslag som tidigare utgått med 1 700 000 kronor föreslås utgå med 2 000 000 kronor och att anslaget som på senare tid praktiskt helt utnyttjas för skogsfrämjande åtgärder i lappmarken i fortsättningen skall omfatta de fyra nordligaste länen i sin helhet. Därvid förutsättes omkring hälften eller 1 000 000 kronor utgå till vardera lappmarken och de fyra nordligaste länen i övrigt.

Vi kan ej finna förslaget och den föreslagna anslagsramen på långt när vara tillfredsställande.

Av departementschefens uttalande framgår att det föreslagna anslaget — utöver till olika direkt skogsvårdande åtgärder — även skall disponeras för särskilda anslag till byggande och underhåll av skogsbilvägar. I detta sammanhang må uppmärksamheten riktas på följande.

Skogsbilvägarna är av avgörande betydelse för lönsamheten för det norrländska skogsbruket. Under det sista årtiondet har en omvälvning av väldiga mått ägt rum härvidlag. Tidigare baserades virkestransporterna till huvudsaklig del på flottlederna. Till dessa transportleders yttersta förgreningar var det möjligt att köra virket med häst från de flesta skogsområden. Bebyggelsen var förr mera spridd inom skogstrakterna, och där bosättning ej fanns nöjde sig skogsarbetare och flottningsmanskaper med tillfälliga, primitiva skogsförläggningar. Det var gott om hästar och skickliga hästkarlar.

Numera är bebyggelsestrukturen en annan. Den glesa bebyggelsen har med myndigheternas medverkan ersatts av en koncentrerad bosättning. De gamla skogsförläggningarna har av sociala skäl utdömts, och arbetarna har vant sig vid att förflytta sig till och från arbetsplatser med moped, bil eller buss. Kravet på höga dagsverksersättningar och bättre arbetsförhållanden har medverkat till att flottningen upphört i biflottlederna. Hästbeståndet har starkt minskats och förekomsten av duktiga hästkarlar i kanske ännu högre grad. Kravet på en förbättrad virkesvård har på många håll ytterligare framtvingat en övergång från flottning till biltransport.

Förhållandena i dag är sådana, att *skogsvägarna är nödvändiga för skogs-*

brukets bedrivande. Detta är speciellt fallet i Norrland — de stora avståndens land — där för närvarande skogsbilvägnätet är glesast i landet. Avsaknaden av skogsvägar inom ett skogsområde medför sänkta rotvärden på skogen. Inom vissa illa belägna områden kan rotvärdet bli negativt. *Dessa nollområden kan bli av avsevärd storleksordning* under en lågkonjunktur. Skogsbilvägarna spelar en dominerande roll även för skogsvårdsarbetet. Vägar är nödvändiga för transport av arbetare och material till de spridda arbetsplatserna. Det finns otaliga exempel på hur tillkomsten av en skogsbilväg möjliggjort för markägarna att med kraft och energi sätta i gång det skogliga restaureringsarbetet. Skogsbruket i Norrland är helt beroende av en ansvarskännande och yrkesmedveten skogsarbetarkår. En sådan kommer man inte fram till förrän arbetarna i skogen får samma bostadsmöjligheter och arbetsförhållanden som andra yrkesgrupper. Även andra sociala skäl skulle kunna framläggas. Skogarnas snabba restaurering så att markernas produktionsförmåga till fullo utnyttjas är i hög grad ett statens intresse. Ett fullproducerande skogsbruk i Norrland skulle under konjunkturavmattningstider kunna dämpa arbetslösheten på ett helt annat sätt än som är möjligt i dag. Som departementschefen omnämnt räknar länsstyrelsen i Norrbottens län med ett behov under den närmaste tioårsperioden av sammanlagt 26 000 000 kronor i ökad statlig medelstildelning till skogsväggbygget, varav 19 miljoner kronor kan beräknas belöpa sig på lappmarkerna och 7 milj. kronor på länet i övrigt. För Västerbottens del är motsvarande siffror 20 miljoner kronor, varav 12 milj. kronor belöper sig på lappmarken och 8 milj. kronor på länet i övrigt. I sin anslagsskrivelse den 26 augusti 1959 påtalar skogsstyrelsen de förseningar som särskilt under senare år blivit följderna av de alltför små anslagstilldelningarna samtidigt som prisförhöjningar inträffat.

Enbart mot bakgrunden av vad här redovisats i tvenne norrlandslän framstår det väl som uppenbart hur otillräckligt det föreslagna skogsvårdsanslaget avsett för de fyra nordligaste länen i verkligheten är.

Norrländska skogsproduktionsanslaget kom till för att snabbt skapa nya skogstillgångar inom lappmarkerna, där virkesförrådet kraftigt minskats och skogstillståndet allvarligt försämrats under åren fram till 1940. Statsbidrag ansågs och är fortfarande motiverat av flera orsaker:

- 1) Den långa tiden mellan beståndsanläggning och slutavverkning.
- 2) Markägarnas relativt svaga ekonomi.
- 3) Dålig tillgång på andra arbetstillfällen.
- 4) Statens delaktighet i tillkomsten av det rådande skogstillståndet (fram till 1948 hade markägarna ingen självbestämmanderätt i sina skogar), nämligen utglesnade bestånd med svårigheter att där få ekonomiska

avverkningar och ett förvildat marktillstånd som fordrar onormalt dyra föryngringsåtgärder.

- 5) Den stora betydelsen för landet att för framtiden ha virkestillgångar i lappmarkerna; ur såväl ekonomisk, social som arbetsmarknadspolitisk synpunkt.

Det förutsattes år 1940 att 5 miljoner kronor per år i 20 år skulle ställas till förfogande. En jämförelse mellan av Norrländska skogsproduktionsutredningen angivet medelsbehov för verksamheten under en 20-årsperiod och de statsbidrag och förvaltningsbidrag som intill den 1 juli 1958 utbetalats för färdigställda och slutavsynade arbeten visar:

Åtgärdens art	Av Norrländska skogsproduktionsutredningen för 20 år förutsatt med beh. kronor. Samtliga berörda län.	Utbetalda bidrag till skogsägare för intill 1 juli 1958 slutförda arb. resp. förvaltn.-bidrag, kronor. Samtliga berörda län.
Betesanläggning	29 700 000:—	2 890 300:—
skogliga åtgärder		2 890 300:—
skogsåterv. åtg.		2 973 518:—
beståndsv. åtg.		1 199 226:—
skogsdikning		290 106:—
skogsbilvägar	55 890 000:—	338 280:—
Planläggning och administration	12 000 000:—	4 801 130:—
		7 691 430:—
	Summa kronor 97 590 000:—	11 642 531:—

Då medelstilledningen fram till år 1960 så föga motsvarat utredningens målsättning och då utvecklingen under tiden ytterligare accentuerat de anförda skälen framstår det som nödvändigt att den angivna målsättningen ånyo aktualiseras.

Trots sjunkande penningvärde har som synes endast i medeltal cirka 0,7 milj. kronor per år beviljats. Fram till 1 juli 1958 har sammanlagt 11,6 milj. kronor anvisats, varav 2,9 milj. gått till jordbruket, 3,9 milj. till planläggning m. m. och 4,8 milj. till skogsvårdande åtgärder och skogsbilvägar.

En mycket stor del av medlen har som synes använts till planläggning och för anläggande av kulturbeten och sålunda inte kommit skogen direkt till godo.

Av den stora planläggningskostnaden framgår även att en mycket stor mängd planer ligger färdiga och väntar på medelstilledning. Om denna inte kommer relativt snabbt kan en avsevärd del av planläggningskostnaden anses vara bortkastad.

På grund av den uppenbara disproportionen mellan de i skogsvårdsplanerna upptagna bidragsberättigade åtgärderna och möjligheterna att med nuvarande knappa medeltilldelning stödja planernas genomförande inom rimlig tid har skogsstyrelsen tills vidare utfärdat särskilda föreskrifter, vilka, förutom att de hindrar ytterligare områdsbildning, innehåller bestämmelser om en synnerligen restriktiv tilldelning från anslaget. Således innebär skogsstyrelsens föreskrifter bl. a.:

- 1) Utan särskilt medgivande av skogsstyrelsen må ytterligare skogsvårdsområden ej bildas.
- 2) Endast i undantagsfall kan bidrag från produktionsanslaget påräknas för skogsdikning.
- 3) Endast i undantagsfall kan bidrag från produktionsanslaget beräknas utgå till bolag.
- 4) Endast i undantagsfall kan tilläggsbidrag (utöver grundbelopp) påräknas.

På grund av medelsbrist har bidrag från anslaget kunnat lämnas till skogsvägbggnad endast i yttersta undantagsfall.

I Västerbottens och Norrbottens lappmarker finns ett stort behov av skogsvårdsåtgärder. Detta framgår inte minst av den bristande proportion som råder mellan de i skogsvårdsplanerna uppgjorda åtgärderna och tillgängliga anslag. Inom lappmarkerna beräknas bidragsberättigade skogsvårdsåtgärder inom redan planerade skogsvårdsområden till 30 milj. kronor.

Den moderna skogsvården i inre Norrland kan sägas bara ha funnits till under de senaste 10 åren, och hos de mindre skogsägarna har det rätta intresset vuxit fram först under de allra senaste åren. Att just då intresset drivits fram och då arbetslöshet tidvis råder behöva meddela skogsägarna att bidragstilldelningen för lappmarkerna starkt minskats samtidigt som de under rättats om att någon ny planläggning inte kan komma i fråga och att de tidigare utlovade och kontrakterade höga bidragen starkt reducerats är ytterst beklagligt.

Föreliggande förslag innebär för lappmarkernas del att ytterligare skogsvårdsområden inte kan bildas, bidrag till skogsdikning och skogsvägbggnad inte kan påräknas och takten i fråga om skogsodlingsåtgärder minskas. Verkan av dessa åtgärder synes i varje fall för lappmarkernas vidkommande inte stå i överensstämmelse med propositionens huvudsyfte att ytterligare främja de skogliga produktions- och transportförhållandena. Positiva åtgärder på detta område skulle rent allmänt verka gynnsamt på sysselsättningen särskilt inom detta område av vårt land där arbetskraften på olika sätt är så beroende av skogsbruket. Förra årets lågkonjunktur visade med all tydlighet på detta förhållande.

Skogsvårdsstyrelsen i Norrbotten har förklarat sig ha en bestämd känsla av att markägarna, när de mer allmänt får situationen klar för sig, lätt kan resignera och få en känsla av att statsmakterna inte tillmäter det enskilda skogsbruket i inre Norrland någon betydelse. Det är inte alls osannolikt att de i allt större omfattning kommer att anmäla sig arbetslösa.

En anslagsminskning för lappmarkerna från nuvarande 1 700 000 kronor till 1 000 000 kronor, som föreslås i propositionen, skulle för denna landsända få utomordentligt skadliga verkningar. På grund av det geografiska läget är näringslivet och sysselsättningen i dessa bygder starkt beroende av skogsbruket. Detta synes bli fallet även i framtiden. Det är därför särskilt viktigt att inte skogsvården eftersättes. Departementschefen understryker också detta förhållande. Slutsatsen därav borde leda till att verksamheten med Norrländska produktionsanslaget bör fortsättas och intensifieras.

Att döma av departementschefens uttalande synes han vara medveten om att anslaget till skogsvårdsåtgärder för lappmarkerna är otillräckligt och hänvisar i det sammanhanget till att det förefaller troligt att chefen för socialdepartementet skall tillskjuta vissa medel för ifrågavarande ändamål för arbetslöshetens bekämpande. För att de planlagda skogsvårdsåtgärderna skulle kunna fullföljas förutsättes enligt detta resonemang en mer eller mindre permanent arbetslöshet.

Risken för ett sådant framtidsperspektiv bör i tid förebyggas genom lämpliga och planmässiga åtgärder. Detta karakteriserar tyvärr inte propositionens förslag till denna del. Den i propositionen föreslagna uppläggningsav anslagsverksamheten till skogsvårdsåtgärder kan inte vara av betydelse ur besparingssynpunkt. Den av departementschefen föreslagna ordningen skulle i så fall endast innebära en omfördelning av nu utgående medel på två huvudtitlar. Då självverksamhet och planmässighet är av grundläggande betydelse för ett framgångsrikt skogsbruk torde denna anslagsuppdelning, som leder till ryckighet och ovisshet i fråga om vilka medel som kan komma att stå till förfogande, medföra risker för en negativ effekt även ur besparingssynpunkt, bl. a. därför att den regelbundna verksamhet som fordras för att säkra sysselsättningen på längre sikt kan äventyras.

Beredskapsarbeten i form av skogsvårdsarbeten och skogsvägbyggnader har utförts i lappmarken under 1959 till ett belopp av 1 507 089 kronor. Beredskapsarbeten på enskilda lappmarksbönders skogar utfördes dock för endast 212 000 kronor, detta helt inom Västerbottens län. Att beredskapsarbeten i så ringa utsträckning utförts på enskilda lappmarksbönders skogar torde i det väsentligaste kunna förklaras i att beredskapsarbeten förutsätter en kontantinsats av markägaren. Många lappmarksskogsägares ekonomi är efter de senaste årens dåliga virkespriser m. m. sådan att de har stora svårigheter att komma fram med kontanter. Produktionsanslaget däremot förutsätter en arbetsinsats av markägaren — något som man har lättare att kunna bidra

med. Därför har produktionsanslaget, även i den beskurna form det hittills haft, varit av en synnerligen stor betydelse för arbetsmöjligheterna inom lappmarkerna. Där kan statsbidragen komma skogarna och skogsägarna till godo direkt och så gott som oavkortade. En framgent mera restriktiv anslagsgivning till skogsbruket i lappmarkerna framstår därför som än mer beaktlig.

Propositionens uttalande att det förefaller troligt att beredskapsmedel kommer att ställas till förfogande även under nästa budgetår kan därför knappast vara ägnat att lugna bekymrade lappmarksbönder.

Med stöd härav får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 62 måtte besluta,

- 1) dels att å riksstaten för budgetåret 1960/61 under nionde huvudtiteln anvisa till Åtgärder för ökad skogsproduktion i Norrland m. m. ett reservationsanslag av 2 700 000 kronor, varav 1 700 000 kronor må ställas till förfogande för åtgärder inom lappmarkerna i enlighet med vad i motionen anförts,
- 2) dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t understryka angelägenheten av att förevarande anslag så fort detta kan vara möjligt uppräknas till belopp motsvarande minst Norrländska skogsproduktionsutredningens förslag, eller 5 000 000 kronor per år under en 20-årsperiod.

Stockholm den 22 mars 1960

Harald Larsson
i Hedenäset

Jan-Ivan Nilsson
i Tvärålund